

iVÄRDEBESKRIVNING

Område av riksintresse för naturvård i Gävleborgs län

Datum: 2023-03-22

Områdesnummer: NRO 21 047

Områdesnamn: Hudiksvallskusten

Kommun: Hudiksvalls kommun

Kartblad: 15 H SO, 15 H NV, 15 H NO

Area: 40 963 ha, varav 26 286 ha vatten och 14 677 ha land

Naturgeografisk region: 27 Låglänta skogslandskapet norr om Limes norlandicus

Kust/havsregion: VII – Bottenhavet

Landskapsformer: kullig terräng med relativ höjd 50-100 m

Riksvärde: Skärgårdslandskap, dyner, skär, fågelfjäll, grottor, klapperfält, strandvallar

Havslandskap, kushav, blottade sand och lerbottnar, laguner, estuarier

Odlingslandskap, naturbetesmark

Kärrkomplex, sträng-flarckärr, sumpskog, strandängar

Skogslandskap, tallskog, löv-barr-blandskog, kustnära

Flora, fauna

Värdeomdöme: Hudiksvallskusten har den mest omfattande skärgården i Gävleborgs län. Många av öarna och en del av kusten är i stort sett opåverkade av mänsklig aktivitet. Området bildar ett säreget och varierat landskap genom sin kombination av inlandets särdrag och drag typiska för norrlandskusten, med klapperstensfält, fiskelägen, skalgrus och gammal tallskog med intressanta lövinslag. Riksintresset omfattar ett stort område med en stor variation av olika gynnsamma naturtyper. Hela kustområdet kantas av klapperstenstränder, där karaktärsarter som t.ex. strandråg och gultåtel och många olika lavar kan återfinnas. Växtsamhällena är bitvis art- och individrika med flera rödlistade och skyddsvärda arter så som bl.a.; Myskmadra, dvärghäxört, liten fetknopp, knärot och aspfibbla. Längs kusten finns områden av kontinuitetsskog och våtmarker med höga naturvärden, samt vissa värdefulla ängs- och betesmarker, främst på Mössön. Området består till stor del av vatten och innehåller viktiga mynningsområden samt grunda områden och vikar med höga marina naturvärden som utgör viktiga habitat får en mångfald av växter och djur. Den mosaik som det varierade marina och terrestra landskapet bildar gör området till ett viktigt habitat för många fågelarter, där olika kustfågelarter utgör en betydande andel. Silltrut och tobisgrissla är några rödlistade och skyddsvärda arter som finns i goda numerärer. Inom området finns även Berguv och Havsörn.

Förutom många skyddsvärda fågelarter har djurlivet flera intressanta inslag så som ett stort sälbestånd, en särskilt kraftig stam av både älg och rådjur, som håller till på Hornslandet tack vare de många lövinslagen, och utter har påträffats vid flera lokaler.

Huvudkriterier: A, B, C, D

Stödkriterier: Storlek, mångformighet, kontinuitet, representativitet, raritet, Funktion

Förutsättningar för bevarande: Att skogsbruket bedrivs med naturvårdshänsyn, särskilt till lövinslag. Fortsatt hävd på jordbruksmarker, med naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Fortlöpande bränder i områden med brandberoende arter.

Området kan påverkas negativt av: Oförsiktig exploatering och de aktiviteter som denna bebyggelse medför så som muddring, anläggandet av bryggor, ökad småbåtstrafik och näringsläckage från enskilda avlopp kan orsaka skada på bottenvegetation, föroreningar, buller m.m. vilket har en negativ effekt på flera av värdetraktens naturvärden.

Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzoner kan skada naturvärdena. Ökad bebyggelse och infrastruktur, storskaligt skogsbruk, anläggning av vindkraftparker eller annan verksamhet som ändrar landskapet kan hindra den ekologiska konnektiviteten och hota naturvärdena. En "förgraning" av skogarna medför också mörka, täta skogar som är negativt för en hel del arter knutna till tall och kan motverka den positiva effekten av lämnad miljöhänsyn i form av evighetsträd till exempel. Ett alltför högt betestryck från älg kan även utgöra ett hot mot lövvärden.

Övrig miljöstörandeindustri, exploatering eller aktivitet som har en betydande negativ påverkan på områdets landskapsbild, hydrologi, konnektivitet eller kemiska- och ekologiska status.

Störning av djurlivet och nedskräpning.

Säkerställande:

- 1987: Hölick naturreservat
- 1990: Agön-Kråkön naturreservat
- 1990: Bålsön naturvårdsområde
- 1996: Norra Hornslandet naturreservat
- 1996: Kuggörarna naturreservat
- 1996: Klibbalreservatet naturreservat
- 1996: Lövsalen naturreservat
- 1999: Disans djurskyddsområde
- 2017: Mössnäsudden naturreservat

Natura 2000:

- SE0630093 Norra Hornslandet (SCI: 2005, SAC: 2011)
 SE0630094 Kuggörarna (SCI: 2005, SAC: 2011)
 SE0630092 Klibbalreservatet (SCI: 2005, SAC: 2011)
 SE0630091 Lövsalen (SCI: 2005, SAC: 2011)
 SE0630089 Hölick (SCI: 2005, SAC: 2011)
 SE0630068 Agön-Kråkön (SPA: 2002, SCI: 2005, SAC: 2011)

Områdets huvuddrag: Det område som här kallas Hudiksvallskusten omfattar Hornslandet, Njutångerskusten samt mellanliggande uddar och öar, bland annat Agögruppen i sydost. Det är den enda större skärgården längs Gävleborgskusten. Området är relativt oexploaterad och representerar ett antal för norrlandskusten typiska drag. Berggrundens struktur har bestämt kustens ytgestaltning. Särskilt påtagligt är detta längs Njutångerskusten, där en vertikal skiffrihet i gnejs och gnejsgranit manifesteras i stor brutenhet, djupa vikar och långa uddar. Små öar som Lillklubb, Krokholmen och Storklubb i Hålsängesfjärden är branta och har säregna former. Samma berggrundsstruktur ligger bakom Agögruppens ostvästliga orientering, som dock korsas av nordsydliga sprickdalar. Hornslandet avviker helt från denna och hela Bottenhavskustens struktur i övrigt. Likt en massiv plåtå, 110 m ö h som högst, uppträder det närmast som bergkullarna västerut i Hälsingland. Avsnörningen från fastlandet längs Arnövikens följer det nord-sydliga sprickdalsmönstret. Isrörelseriktningen har varit övervägande NV-SO med en sen vridning eller framstöt från NO. På Kråkön i Agögruppen finns ett av de nordligaste exemplen på räfflor från denna. Moränen är på östra Hornslandet extremt storblockig. Den uppvisar över lag få egna ytformer och är mycket kraftigt svallad, vilket givit upphov till kalspolat berg och flera lite vidsträckt klapperfält med strandvallar i exponerade lägen. På Hornslandet är de störst på sydsidan. På Mössnäsudden, Leskär, Tihällorna, Agön och Örängesnäset är de något mindre men typiska. På Hornslandets sydspets finns grottgångar. Skalförande sediment, med främst blåmusselskal, bildade 3 000-4 000 år f Kr är särskilt vanliga kring 70-75 meters höjd över havet.

Vegetationen har inlandskaraktär mycket beroende av topografin och historiken. Barrskog präglar området och anknyter till inlandet, men lövinslaget är stort och intressant. Barrskogen är hedartad och ofta lämnad som impediment. Hornslandet med sin säregna natur och sin 2 mil långa och orörda kuststräcka är ett mycket populärt område för naturupplevelser, med en varierad natur som växlar mellan alltifrån blockiga bergspartier och klapperstensfält till friska bördiga moräner, sedimentområden och blandmyrar. Skogen består till stor del av gammal tallskog och blandskog. Här finns även Sveriges äldsta tall som är ca 770 år. Upprepade skogsbränder har satt en stor prägel på skogarna och Hornslandet brann senast år 1888. Senvuxna tallöverståndare och solexponerad död ved bildar en gynnsamma miljöer för vedlevande insekter, och här den sällsynta Jättepraktbaggen och Raggbocken hittas. Hornslandet har flera skogsområden där tjädern spelar och det finns även ett antal rovfågelbon (bl.a. fiskgjuse och havsörn), här häckar också samtliga svenska hackspettarter förutom vitryggig hackspett. Vitryggig hackspett häckade på Hornslandet till mitten av 1980-talet. På Hornslandet finns även flertalet olika sorters dyner. Att marken är sandig och har kalkinslag har betydelse för några av de sällsynta svamparterna. Vid de sandiga och öppna strandmiljöerna har bl.a. de sällsynta

stekelarterna klöverhumla, virvelvägstekel, flygsandsvägstekel och tallmovägstekel påträffats.

Den övriga kuststräckan och skärgården utanför Hudiksvall och söderut har flera skogsområden med höga naturvärden. Gammal tallskog på och i anslutning till hållmarker och klapperstensfält förekommer rikligt. Exempelvis finns fina tallurskogar på Stora Tihällan och på Mössnäsudden samt liknande orörd skog på Leskär, Bålsön, Små-Tihällan och Östra brännöudden, 1 augusti 1997 eldhärjades stora delar av Agön inom Agön-Kråkös naturreservat. Den mycket svårsläckta branden berörde 250 - 300 ha av öns barrskogar och ökade tallnaturvärdena. På Örangesnäset skalgrusbankar uppträder lundvegetation med ursprungliga ädellövinslag av t ex ask, lind och lönn. Naturskogsartad lövskog i ett levande odlingslandskap påträffas kring Fläckaviken, vid inre Siviksfjärden. I området kännetecknas lövskogarna och de lövrika skogarna med höga värden ofta av grova lövträd, av främst asp och björk. Dessutom innehåller de murken död lövved vilket uppskattas av såväl vedinsekter som fåglar. Vissa av skogarna är s.k. lövbrännor vilka uppkommit efter brand. Inom området finns även mindre bestånd av gammal, naturskogsartad granskog med höga naturvärden.

Kusten kring Siviksfjärden, i riksintresseområdets södra del, innehåller flera våtmarksområden med måttliga till mycket höga naturvärden. Här finns även en av länets få havsstrandängar. Flertalet värdefulla våtmarker återfinns även på Hornslandet. Våtmarkerna utgör viktiga levnadsplatser för bland annat fåglar och groddjur, vilka hotas av den negativa trenden som har setts för antal och kvalité av våtmarker över de senaste 100 åren. Våtmarkernas karaktär är mycket omväxlande beroende på topografin. I anslutning till avsnörningssjöar kan landhöjningssuccession studeras, ett exempel är alkärret vid Sebbersvik, på Örangesnäsets södra kust, som 1917 beskrevs som en havsvik. Våtmarken anses ha mycket höga naturvärden och här växer idag bl.a. knottblomster, öster ut finns naturskogsartad barrskog och forntidslämningar.

Havet inom området inhyser artrika växtsamhällen där kranslagsängar, tångbälten och höga kärlväxtsamhällen ger skydd och fungerar som rekryterings- och uppväxtområde för många smådjur och fiskar. Områdets sand- grus- och stenbottnar utgör lekområden för kommersiellt viktiga fiskarter i Bottenhavet, främst sik och strömming. Blåstång förekommer bland annat runt Korvgrundshällan och området öster om Våtnäs, i huvudsak på hårda botten i mer exponerade lägen. Den ersätts av kräkel och andra rödalger på något djupare vatten. På djupa exponerade botten dominerar ishavstofs. Sammanhängande ytor med kärlväxter, tång och kransalger finns bland annat i de skyddade vikarna kring Vintergatsfjärden, Njutångersfjärden och Siviksfjärden. Östersjömusslan dominerar de djupa mjukbottarna och blåmussla har återfunnits på hårdare substrat bland annat längs Hornslandets kust. Området innehåller estuarier, laguner och blottade sand och lerbottnar. Laguner och Estuarier är hotade mosaikartade biotopkomplex som ofta är rikt på olika slags växt- och djursamhällen, och utgör en viktig livsmiljö för exempelvis fågel- och fiskarter. Blottade sand- och lerbottnar är viktig för änder och vadarfåglar, som söker föda i de grunda bottenarna. Gråsälens fredas med tillträdesförbud under större delen av året inom ett av sina parningsområden, Stora Tihällan, som ingår i Agön-Kråkös naturreservat. Sjöfågel fredas i fågelskyddsområdet Disan utanför Våtnäsudden.

I övrigt är området relativt opåverkat vad gäller bebyggelsen och vissa delar tämligen svåråtkomligt för rationellt skogsbruk. Även fast ön innerstön har blivit kraftigt avverkad finns där små områden med höga naturvärden som bl.a. innehåller gamla lövträd och lågor av gran och tall.

Anmärkningar: Ligger inom Voernese samebys vinterbetesområden.

Ingår i nationell bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt nummer 84-179).
Ingår i Länsstyrelsens naturvårdsprogram.

Merparten av Hornslandet ingår i Sveaskogs Ekopark Hornslandet.

Området sammanfaller till stor del med område av riksintresse för friluftsliv FX 03.

Bålsön, Kuggöarna, Agön, Kråkön och Innerstön ingår även i riksintresseområde för kulturmiljövård K 244, K 247 och K248.

Ovan listade Natura 2000-områden ingår även i Riksintressen under kap 4 miljöbalken.

Området sammanfaller även med GI Värdestrakt skog, Hornslandet-Agön XG0011, och GI Värdestrakter Hav och Kust, Norra Hornslandet XA0007, Västra Hornslandet XA0008, Södra Hudiksvalls skärgård XA0010 och Öster om Grinnön XA0011.

Referenser:

- AquaBiota AB. 2020. *Marinekologisk inventering och kartering i Hudiksvalls kommun*. Länsstyrelsen Gävleborg. Rapport 2020:7.
- Hansson, P. 2011. *Marin naturinventering 2006 i Gävleborgs län. Gran, Vitörarna, Notholmen, Hornslandet, Storjungfrun, Kalvhararna, Vitgrund-Norrskär*. Kustfilm Nord AB för Länsstyrelsen Gävleborg. Rapport X:2011:1.
- Ineta, K. 2021. *Wetland creation and restoration for biodiversity: outcomes of conservation initiatives to benefit birds, amphibians and occasionally fish*. Sveriges lantbruksuniversitet, Acta Universitatis Agriculturae Sueciae, 1652-6880.
- Lindberg, K., Lindberg, T.B. och Wikberg, T. 1976. *Naturinventering av Örängesnäset i Njutånger*. Länsstyrelsen i Gävleborgs län.
- Länsstyrelsen Gävleborgs län. 1990. *Bålsöns Naturvårdsområde*. Länsstyrelsen Gävleborg. 2014. *Beslut om ändring av Norra Hornslandet naturreservat*. Dnr: 511-6532-2011.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2016. *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630093 Norra Hornslandet*. Dnr: 2818-2017-1.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2016. *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630092 Klubbalsreservatet*. Dnr: 511-6731-2016.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2018. *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630094 Kuggöarna*. Dnr: 9010-2018.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2014. *Beslut om ändring av Lövsalens naturreservat*. Dnr: 511-1259-2016.

- Länsstyrelsen Gävleborg. 2016. *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630091 Lövsalen*. Dnr: 511-1259-2016.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2018. *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630089 Hölick*. Dnr: 9005–2018.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2009. *BESLUT OM HÖLICKS NATURRESERVAT*. Dnr: 511-18793-08 84-207.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2018. *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0630068 Agön-Kråkön*. Dnr: 9007-2018.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2004. *BILDANDET AV AGÖN-KRÅKÖN NATURRESERVAT*. Dnr: 511-6431-03-84-229.
- Länsstyrelsen Gävleborg. 2017. *BILDANDE AV MÖSSNÄSUDDENS NATURRESERVAT*. Dnr: 317-2016 84-252.
- Länsstyrelsen i Gävleborgs län. 1996. *Bevarandeprogram för odlingslandskapet, Gästrikland, södra Hälsingland, norra Hälsingland*.
- Länsstyrelsen i Gävleborgs län. 1997. *Värdefull natur i Gävleborg, naturvårdsprogram*. Rapport 1997:12.
- Länsstyrelsen Gävleborgs. 2001. *Våtmarksinventering i Gävleborgs län*, Rapport 2001:7.
- Länsstyrelsen i Gävleborgs län. 2022. *Kartverket för GI värdeetrakter, GI Värdeetrakt XG0011. Hornslandet-Agön* <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=957a0f7ee1cc4a379192ed06e206461e>. Besökt 22.09.12
- Naturvårdsverket. 1996. *Nationell bevarandeplan för odlingslandskapet*. Stockholm.
- Naturvårdsverket. 2022. *Kartverket skyddsvärd natur*, <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>. Besökt 22.10.01.
- Sveaskog. 2022. *Ekopark Hornslandet*, <https://www.sveaskog.se/upplev-naturen/besoksomraden/ekopark-hornslandet/>. Besökt 22.10.13.
- SLU Artdatabanken. 2022. *Artportalen, rapportsystemet för växter, djur och svampar*. <http://www.artportalen.se>. Besökt 2022.12.02.
- SLU Artdatabanken. 2022. *Artfakta*. <https://artfakta.se/> Besökt 2022.12.02.
- SLU Artdatabanken. 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*. SLU, Uppsala
- Tuva, Jordbruksverket. 2022. *Resultatet av ängs- och betesmarksinventeringen* <https://etjanst.sjv.se/tuvaut/>. Besökt 22.09.29.
- Qvarfordt, S., Borgiel, M., D'Agata, C., och Wallin, A. 2020. *Vegetationsklädda botten i Gävleborgs läns kustvatten – Trendövervakning 2019*. Sveriges Vattenekologer AB för Länsstyrelsen Gävleborg, Rapport 2020:6.
- Wallin, A., Qvarfordt, S. och Borgiel, M. 2021. *Bottenvegetations-inventering och naturvärdesbedömning i Enångersfjärden och Njutångersfjärden*. Sveriges Vattenekologer AB för Länsstyrelsen Gävleborg. Rapport 2021:2.